

	Центральнoукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка	Силабус навчальної дисципліни			
		Логопедія з практикумом			
		Статус дисципліни <i>обов'язковий компонент (цикл фахової підготовки)</i>			
Галузь знань	А Освіта				
Спеціальність	А6.02 Спеціальна освіта.				
Освітньо-професійна програма	Спеціальна освіта. (Корекційна психопедагогіка і логопедія)				
Рівень вищої освіти	Перший бакалаврський				
Форма навчання	денна				
Курс	3				
Семестр	5; 6				
Обсяг дисципліни	Кредити	3/3	Години	90/90	
	Лекційні			16/18	
	Практичні/семінарські			16/16	
	Лабораторні			-	
	Самостійна робота			58/56	
Семестровий контроль	Екзамен/Екзамен				
Викладач	<i>Кашуба Людмила Володимирівна, канд.пед.наук, доцент кафедри спеціальної освіти, доцент</i>				
Контактна інформація	<i>kashubamila@gmail.com</i>				
Кафедра	<i>спеціальної освіти</i>				
Факультет	<i>освітніх наук та мистецтв</i>				
Предмет навчання	Курс з вивчення галузі логопедії є важливим у Програмі підготовки студентів за I бакалаврським рівнем з спеціальної освіти, націлює студентів на подолання мовленнєвих порушень у дітей. Відповідає на питання як діагностувати та корегувати мовленнєве порушення. Протягом вивчення основ логопедії проводиться підготовка студентів до опанування теоретичними знаннями з етіології, патогенезу і симптоматики мовленнєвих розладів, методів та прийомів їх профілактики, діагностики та корекції; вчать використовувати методи та прийоми логопедичної роботи в умовах дошкільних та шкільних навчальних закладів.				
Мета	<i>Метою курсу є ознайомлення студентів з логопедією як наукою про розлади мовленнєвої діяльності, видами порушень мовлення, принципами аналізу розладів мовлення, методами та прийомами їх корекції.</i>				
Компетентності	Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі професійної діяльності (корекційної освітньої, навчально-реабілітаційної), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов Загальні компетентності (ЗК)				

- ЗК-3.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК-4.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК-6.** Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ЗК-7.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК-10.** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Фахові компетентності (ФК)

- СК-1.** Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.
- СК-2.** Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.
- СК-3.** Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.
- СК-6.** Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.
- СК-8.** Готовність до діагностико-консультативної діяльності.
- СК-9.** Здатність застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження.
- СК-15.** Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.
- СК-16.** Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати

- ПРН 1.** Знає сучасні теоретичні основи предметної спеціалізації, здатний застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності.
- ПРН 2.** Володіє знаннями в галузі спеціальної освіти при вирішенні освітніх та науково-методичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій.
- ПРН 4.** Здатний планувати корекційно-педагогічний процес у загальноосвітніх закладах, забезпечувати його реалізацію та оцінку отриманих результатів.
- ПРН 17.** Здатний систематично підвищувати свою професійну компетентність.

Зміст дисципліни	У семестр Змістовий модуль 1. Вступ до логопедії (4 год.) Тема 1. Вступ. Предмет, завдання та зміст навчальної дисципліни «Логопедія з практикумом» (2 год.) Тема 2. Види мовленнєвих порушень (2 год) Змістовий модуль 2. Історія становлення логопедії як науки (2 год. / 2 год) Тема 3. Розвиток логопедії в різні історичні епохи. Змістовий модуль 3. Характеристика порушень мовлення у дітей (6 год./ 6 год.) Тема 4. Недоліки звуковимови. Загальні відомості (2 год.) Тема 5. Загальне недорозвинення мовлення (2 год.) Тема 6. Фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення (2 год) Змістовий модуль 4. Симптомологічні мовленнєві порушення та методика їх логопедичної корекції (2год./2 год) Тема 8. Поняття про дислалію, її види, причини, методи усунення (2 год.) Змістовий модуль 5. Система корекційної роботи з подолання порушень звуковимови (2 год./2 год.) Тема 9. Сигматизм та його виправлення. Ротацизм та його виправлення. Ламбдацизм та його подолання. Дефекти задньоязикових звуків та їх виправлення.					
Критерії оцінювання роботи студентів	<i>Політика щодо дедлайнів та перескладання.</i> Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж двох тижнів після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо). <i>Політика щодо академічної доброчесності.</i> Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в Центральноукраїнському державному університеті». У процесі навчання забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td data-bbox="662 1904 1005 2128" rowspan="2" style="text-align: center; vertical-align: middle;">Сума балів за всі види навчальної діяльності</td> <td colspan="2" data-bbox="1005 1904 1540 1971" style="text-align: center;">Оцінка за національною шкалою</td> </tr> <tr> <td data-bbox="1005 1971 1388 2128" style="text-align: center;">для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики</td> <td data-bbox="1388 1971 1540 2128"></td> </tr> </table>	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою					
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики					

90-100	відмінно	
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	
1-34	незадовільно	

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота										Екзаме н	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Розділ 3			Контро льна робота	ІНДЗ	Разом	Макс. - 40	100
T1	T2	T3	T4	T 5	T 6	T 7					
5	5	5	5	5	5	5	5	20	60		

T1, T2 ... T6 – теми розділів.

Політика курсу

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності. Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути екзамен. Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми. *Об'єктами поточного контролю знань студента* є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних/семінарських заняттях; активність при обговоренні питань практичного/семінарського/лабораторного заняття; результати тестування тощо. У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Підсумковий контроль. Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності

	творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноросійському державному університеті імені Володимира Винниченка»
Методичне забезпечення	1. Кашуба Л.В., Лабенко О.В. Щодо професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів // Наукові записки. Серія: Філологічні науки. Випуск 193. Кропивницький: ЦДПУ, 2021. С. 224-230. 2. Кашуба Л.В., Барна Х.В. Особливості корекційної роботи при заїканні // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : збірник наукових праць: вип. 10 / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2021. С. 125-136 3. Кашуба Л.В., Барна Л.В., Вальо Ж.Г. Педагогічна підтримка дошкільників із мовленнєвими порушеннями в інклюзивному середовищі // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 89. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С.11-16 4. Кашуба Л.В., Барна Х.В. Особливості корекції з подолання фонетико-фонематичних порушень у дітей із заїканням . Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2021. Вип. 10. С.87-96. 5. Кашуба Л., Барна Х. Корекція мовленнєвих порушень: нейропсихологічний аспект (у друці, Кам'янець-Подільський) 6. Кашуба Л.В. Кравцова Т.В. Інформаційно-комунікативні технології в навчанні осіб із особливими освітніми потребами //«Підготовка майбутнього педагога в умовах євроінтеграційних процесів» : Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кропивницький, 30 березня 2023 року. Кропивницький : РВВ ЦДУ ім. В. Винниченка, 2023. С. 92-95.
Інформаційне забезпечення	1. Бібліотека гуманітарних текстів «Аудиторіум» - http://www.auditorium.ru 2. Бібліотека гуманітарного Інтернет-університету - http://www.i-u.ru/biblio 3. Відкрита електронна бібліотека - http://orel.rsl.ru 4. Бібліотека «Золота філософія» - http://philosophy.allru.net 5. Електронна бібліотека з філософії - http://filosof.historic.ru 6. Електронна гуманітарна бібліотека - http://www.gumfak.ru/ 7. Загально-університетський бібліотечний фонд. 1. www.npu.edu.ua (elib@npu.edu.ua) . Електронна бібліотека НПУ імені

М.П. Драгоманова

2. <http://logoclub.com.ua> Логопедичний сайт, де зібрані методичні поради, практичні рекомендації та весь комплекс необхідних матеріалів для розвитку мовлення дітей, попередження та подолання мовленнєвих порушень, а також підвищення результативності корекційно-розвивальної роботи.
3. <http://www.logopedia.com.ua> Український логопедичний сайт для батьків, які піклуються про мовленнєвий розвиток дитини, та для логопедів.
4. <http://azbukalogopedia.ucoz.ru> Азбука логопеда.
5. <http://logopedia.com> Сайт "Логопед".
6. <http://www.logoped.ru> Сайт "Логопед.ru".
7. <http://logopedija.at.ua> «Логопедична новинка» Любові Чулак. Пропонується різний матеріал для логопедів, дефектологів, батьків. Файли доступні для безкоштовного завантаження для зареєстрованих користувачів! Реєстрація безкоштовна.
8. <http://logopedu.com.ua> Клуб професійних логопедів. Клуб професійних логопедів – це сайт, призначений для ознайомлення логопедів, дефектологів та просто небайдужих батьків з методикою подолання мовленнєвих дефектів у дітей. Матеріали запропоновані українською мовою для шкіл та ДНЗ.
9. <http://logopunkt.ru> Логопункт. Сайт призначений для логопедів, дефектологів, а також батьків. Представлені описи мовленнєвих вад і деяких способів їх корекції, матеріали про сучасні методи корекції мовлення, статті та публікації з питань логопедії. Пропонується комп'ютерна логопедична програма "Ігри для Тигри".
10. <http://logopedi.narod.ru> Практична логопедія – сайт містить статті, методичні рекомендації, методичні розробки, сценарії логопедичних занять та ін. Огляди новинок методичної літератури. Відомості про мовленнєві вади та їх корекцію для батьків.
11. <http://logopedia.by> Логопедія. На сторінках сайту Logopedia.by висвітлено актуальні питання сучасної логопедії і дефектології в цілому. Тут ви знайдете відповіді на найбільш хвилюючі Вас питання. Сайт розкриває питання дитячої логопедії. Даний сайт може бути корисний для батьків дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, для логопедів і вчителів-дефектологів, а також для студентів.
12. <http://logozon.net> Професійна серія логопедичних інструментів. Постановочні логопедичні зонди за методиками Ф.А. Рау, Л.С. Волкової, масажні зонди, логостимулони, роторозширювачі. Виготовлені з високоякісних матеріалів, відповідають санітарно-гігієнічним вимогам.
13. <http://logoped.in.ua> Матеріали з діагностики та корекції вад мовлення, статті для батьків, описи дидактичних ігор.
14. http://logopedija.at.ua/load/didaktichni_igri/2 Каталог логодидактичних ігор.
15. <http://www.abetka-logopedka.org/logopedskarb.htm> Логопедична скарбничка
16. <http://korektolog.com/index.php/robotazvukmnu/86-rob-zvukstat> Робота зі звуками. Логопедичні відео-ігри. Каталог дидактичних ігор: [Електронний ресурс].

Матеріально-технічне забезпечення

1. Тексти лекцій (в електронному варіанті).
2. Плани практичних занять (в електронному варіанті).
3. Завдання для самостійної роботи.

4. Програма з курсу "Логопедія з практикумом" (в класрумі)

Рекомендована література

Основна:

1. Вавіна Л.С., Дегтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна робота спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами [навчальний посібник]. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 302 с.
2. Гаврилова Н.С. Порушення фонетичного боку мовлення у дітей. Монографія Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2011. 200 с.
3. Деніелс Е. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. // Е. Деніелс, К. Стаффорд. Львів: Т-во «Надія», 2000.– 255 с.
4. Довідник учителя-логопеда / Авт.-упор. Лупінович С.М. Тернопіль: Мандрівець, 2008.
5. Кашуба Л.В. Барна Х.В. Особливості корекції з подолання фонетико-фонематичних порушень у дітей із заїканням / Матеріали ХУ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Спеціальна та інклюзивна освіта: проблеми та перспективи», 5-6.04.2022, м. Кам'янець-Подільський. С.34-38.
6. Кисличенко В. А. Логопедичний супровід сім'ї як системна логопедична допомога родині, в якій виховується дитина з порушеннями мовлення. *Логопедія*. 2015. № 6. С. 24-30. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/logoped_2015_6_5
7. Логопедія : підручник. За ред. М. К. Шеремет. [вид. 3-тє, перер. та доповн. К.: Видавничий Дім «Слово», 2017.
8. Тарасун В.В. Логодидактика. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. К.: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. 348 с.
9. Ткач О.М. Логопедія: формування семантичних полів слів у дітей системними порушеннями мовлення. Монографія Кам'янець-Подільський: ПП «Аксіома», 2019. 240 с.
10. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія (корекційна робота при дислалії) Київ, 2009. 244 с.
11. Чередніченко Н.В., Клименко І.В., Тенцер Л.В. Порушення письма молодших школярів: діагностика та корекція. Навчально-методичний посібник Київ: ДІА, 2016. 248 с.

Допоміжна:

1. Барна Х.В., Кашуба Л.В., Лабенко О.В. Ігротерапія в корекції мовленнєвої діяльності
2. Богущ А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. 2-е видання. Київ: Слово, 2010. 374 с.
3. Вступ до спеціальності: Логопедія (Текст): навчальний посібник / І.М. Омельченко, В.В. Тарасун, Л.О. Федорович. Кременчук: Християнська Зоря, 2011. 416 с.
4. Гомля В., Федорович Л. Артикуляційна гімнастика / за ред. Л. Федорович. Кременчук: Християнська зоря, 2008. 74 с.
5. Дяченко К.Г. Інновації в корекції писемного мовлення молодших школярів. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 320 с.
6. Корекція заїкання у молодших школярів: Навчально-методичний посібник / за ред. Н.С. Гаврилової. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2014. 76 с.
7. Крутій К. Л. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Запоріжжя : ЛПС-ЛТД, 2005. 208 с.
8. Малярчук А. Я. Обстеження мовлення дітей. К., 2005.
9. Миронова С. Концептуальна модель діяльності сучасного корекційного педагога // Дефектологія. № 1. 2007.
10. Миронова С. Особливості професійної діяльності корекційного педагога у роботі з сім'ями, що виховують дітей з порушеннями у розвитку // Дефектологія. № 4. 2006. С. 27–30.
11. Пахомова Н.Г. Нейропсихолінгвістика: навч. посіб. для студ. спец. 7.01010501, 8. 01010501 "Корекційна освіта". Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. 268 с.

12. Пінчук Ю. Модель професійної компетентності вчителя-логопеда // Дефектологія. № 2. 20 с.
13. Райчук М. Домашній логопед. Ефективний курс для занять з дітьми // Харківський книжний клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2010.
14. Рібцун Ю. В. Сходінками правильного мовлення : навч.-метод. посіб. Тернопіль, 2017.
15. Рібцун Ю. В. Я учуся розмовляти: логопедичний альбом з розвитку мовлення дошкільників 3-6 років. К., 2018.
16. Рібцун Ю.В. Професійний довідник учителя-логопеда закладу дошкільної освіти. 2-е видання. Херсон: Вид. група «Основа», 2013. 238 с.
17. Соботович Є.Ф. Вибрані праці з логопедії. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 308 с.
18. Трофименко Л. І. Діагностика та корекція загального недорозвитку мовлення у дітей: навчально-методичний посібник. К., 2012.
19. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс. К., 2013.
20. Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс. Київ: Актуальна освіта, 2013. 108 с.
21. Федорович Л.О. Формування мовленнєвого дихання у дітей з порушеннями мовлення. Кременчук: Християнська Зоря, 2010. 92 с.
22. Чередніченко Н.В., Горбачова Д.М. Формування фонетико-графічної грамотності у молодших школярів із порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах корекційного навчання. Київ: ДІА, 2016. 212 с.
23. Чорна О.П. Психолого-педагогічна діагностика та корекція заїкання у дітей: Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2013. 148 с.

Інтернет-ресурси:

1. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене та доповнене. /За ред. М.К.Шеремет. Київ: Слово, 2014. 672 с.
<https://ua1lib.org/book/3297320/8cc516https://www.twirpx.com/file/1734590/>
2. Гаврилова Н.С. Методика формування правильної артикуляції фонем [р].
<https://aqce.com.ua/vipusk-n16-tom12020/gavrilova-ns-metodika-formuvannja-pravilnoi-artikuljacji-fonemi-r.html>
3. Кисличенко В. А. Інтерактивна взаємодія логопеда з батьками у програмі логопедичного супроводу. *Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки.* 2020. Вип. 16(1). С. 113-121. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2020_16%281%29_12
4. Конопляста С. Ю., Кисличенко В. А. Логопедичний супровід сім'ї, в якій виховується дитина з порушеннями мовлення // *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* 2011. Вип. 17. С. 105-107. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2011_17_30
5. Нормативно-правова база щодо організації логопедичної допомоги в Україні:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0059-93>
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2003-п>
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0414-06>
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п>
www.nbuv.gov.ua/node/2116
<http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/1762>
www.bookz.com.ua